

לבניינה של הלכה

שיעורי הלכות שבת מפי מו"ר רה"י בביהמ"ד בשבת קודש

מלאכת בונה (9) – גדרי בנין במחובר לקרקע (זלת וידית)

שהוא רפוי לחיבור מהודק שחייבים עליו לפעמים אבל בבית לא מצאנו חילוק במחובר לבית בין מהודק לרפוי⁴ לפי זה צריך לומר שכל דלת שנשמטה בבית מהמסילה שלה או יצאה מהצירים מאיזה סיבה ורוצים להחזירה, יש בזה חיוב בונה, ובודאי שזה דרך בנין.⁵ ואם נשאל איך מותר לסגור דלת? למה זה לא בונה? התשובה היא שזה דרך שימושה. השאלה אם רוצה לסגור לשבוע את הדלת? אך גם זה מסתבר שיהיה מותר, זה עדיין מוגדר כדרך שמושה של הדלת.

דוגמא מעשית לדבר היא ידית של דלת שנפלה ומחברים ידית על ידי מסמר/יתד ומסתבר שזה אסור מהתורה. אולי יש מקום להתלבט אם אפשר להכניסה בלי לחבר רק כדי לפתוח את הדלת, ומסתבר לאסור, וגם נראה שהידיית היא מוקצה בפשטות אם יש איסור לחבר אותה!

נשאלתי פעם על מסננת שנפלה מהברז, וכנ"ל, נראה שיש לאסור במחובר לבית והוי כמו הידיית של הדלת.

בשירותים יש מוט קפיצי שמחובר לקיר שעליו שמים את הנייר טואלט. השאלה היא האם אפשר להחליף נייר טואלט בשבת. השאלה האם דבר שמחובר לקיר ועומד לצאת ולהיכנס מותר? בשו"ע⁶ כתוב שדבר שלא עשוי לקיום גם אם מחובר לקיר/ לקרקע מותר

אנו עסוקים בבנית המשכן וממנה נלמדו מלאכות השבת, ובתוך זה אנו עוסקים במלאכת בונה. בנין בבית, בנין באהל קבע, אהל עראי, ומתוך כך עסקנו בדיני עשיית מחיצה, ובשיעור האחרון בבניית דברים שיש להם צורת אהל כגון פתיחת שולחן בשבת.

היום נעסוק בדין בונה לא באהל.

ודאי שאדם שבונה בית או בבית חייה משום בונה. במשנה: "כמה יבנה ויהיה חייב? כלשהוא".¹ בנין בבית יש לו חשיבות, זאת אומרת, אם אדם יתקע מסמר בבית לא לשם קלקול הרי זה חייב משום בונה.

מאידיך זה ברור שאם אדם יזיז ארון בבית או רהיט אחר זה לא בונה. בונה זה סוג של פעולה בגוף הבית, לא בדברים שהם מחוץ לבית, ולכן יש לדון למשל בדלת של בית שיצאה מהמסילה (דלת הזזה) והיא מחוברת לבית, והשאלה האם מותר להחזירה? יש גם ארונות שהם קבועים ובנויים לקיר/לבית, ויצאה הדלת מהמסילה, או תריס של חלון. על כך כותב הרמב"ם "המחזיר דלת של בור ושל דות (ושל יציע) חייב משום בונה".²

החזו"א³ טוען שכאשר זה בבית כמו "דלתות שלנו הסוכבים על צירם ונוח ליטלם" – זה "דרך בנינם והו"ל בונה". זאת אומרת כשאנו מדברים על כלים וכדו' יש הבדל בין חיבור

⁵ החזו"א כותב שם (נ', י') שבבנין בבית/בקרקע לא מצאנו הבדל בין רפוי למהודק ובשניהם חייב אם "זה דרך בניינו". פירוש הדברים, שכן התריס בדלת בנויים בצורה רפויה והו"ל בניין. לכן כל הדוגמאות הללו שהובאו יש בהם חיוב.

⁶ או"ח ש"ד סע' י'

¹ שבת קב:

² פרק י', הל' י"ד

³ או"ח סימן נ', סע' י'

⁴ וכן הוא בפמ"ג ש"ג בסופו.

לשברו, ולכן לפי זה צריך להיות מותר בפרט שזה דרך שימוש. ולכן היה נראה לי להתיר.

אמנם יש צד להחמיר שזה לא כמו דלת מכיוון שעושה את זה לזמן ויש מקום לאסור, וראיתי שמביאים שנחלקו בזה פוסקי הדור.⁷

דוגמא מעשית לשאלה זו היא אם נפלה ידית של דלת. דרך החיבור הרגילה היא על ידי מסמר, ואם נפלה:

א. יש בחיבורה על ידי היתד איסור תורה.

ב. יש איסור טלטול כדין דלתות הבית שאסור לחברם והם מוקצה שמא יחברם ויעבור איסור תורה.

מה יעשה אדם שנפלה הידית וברצונו לפתוח את הדלת? להחזירה כמות שהיא בלא לחבר עם היתד מסתבר שיש בזה איסור, לפחות מדרבנן. אם היא נפלה בערב שבת, והשתמשו בה כבר כמות שהיא, אין בה איסור מוקצה, שהרי האדם היה יכול לחבר אותה, ובגלל שהשתמש בה כך מבלי לחבר, אין חשש שיבוא לחבר בהמשך.⁸ ואם נפלה בשבת דינה כמוקצה גמור שאין לטלטלה.

אמנם הרב בני לנדאו שליט"א הציע לי פתרון: אם יכניסו את הידית בקצה החור באופן שהיא לא מתחברת ועתידה ליפול מסתבר שאין בזה איסור בונה מכיוון שאין לזה כלל קיום.

סוף דבר, כאשר יש חיבור לבית/קרקע - זו שאלה של בונה ואף מדאורייתא, ולכן צריך להיזהר בזה מאוד. בכל זאת מצאנו בבית היתרים במצבים מסוימים.

⁸ שו"ע סי' ש"ח, מ"ב ס"ק ע"א

⁷ ע' בדרשו

